

KÜLÖNFÉLÉK.

GERHARDT GUSZTÁV †. F. évi VI. számunkban behatóan ismertettük, Gerhardt Gusztáv udvari tanácsosnak, a kassa-oderbergi vasút elnökének rendkívül értékes és kiváló szakértelemmel összeválogatott gyűjteményét. A jeles műbarát még maga magyarázgatta a gyűjtemény ismertetőnek kedvelt műtárgyait s maga segédkezett azok fotografálásánál is. Akkor senki nem sejtette, hogy úgyszólván már csak órák kérdése, hogy itt hagyja kis múzeumát, melyet évtizedeken át annyi szeretettel és szorgalommal hordott össze. Gerhardt június hó 28-án szívszélhűdés következtében hirtelen meghalt. Kívánatos volna, ha illetékes helyen idejekorán intézkedés történnék a gyűjteménynek az ország részére való megtartása érdekében.

SZÉKELY BERTALAN †. A magyar monumentális festészet és művészeti oktatás legkiválóbb, legérdemesebb úttörő mesterét ragadta el közülünk a halál. Székely Bertalan augusztus hó 21-én örökre lehunyta szemét. A magyar történelmi képirásnak legkimagaslóbb alkotásával ő ajándékozta meg nemzetét s mégis évtizedek múltak, míg kortársai megértették és méltányolták művészetét, mely nem alkalmazkodott a kor módó divatjaihoz, hanem örökéletű elveknek és igazságoknak hódolt csupán. Mint a nagyarányú falí festészetnek mestere, a freskofestő művészek legelső sorában illeti meg a hely a műtörténelemben. Mint tanítómester, az immár diadalmasan előre törő ifjabb festők egész csoportját kötelezte le azzal, hogy elsősorban alapos művészi tudás elsajátítására serkentette őket. Oly időben, amikor téves teoriák a művészek széles körét arra csábították, hogy lebecsüljék ami a művészetben mesterség, Székely Bertalan legnagyobb szabású kompozíciós festése közben is egyre technikájának tökéletesebbé tételére törekedett. Annak, ami a művészetben mesterség s ami nélkül a leglángolóbb fantáziával megáldott művész működése is csupán szárnyaszegelt vergődés, Székely Bertalan hű apostola maradt. S ha ő maga iparművészeti mozgalmainkban személyesen nem is vehetett részt, annál kiválóbb erők állottak ezek szolgálatába tanítványai sorából, akiket ő tanított meg a mesterség megbecsülésére. S főleg ez utóbbiaknak köszönhetjük, hogy ma holnap művészet és iparművészet között nálunk is összeomlanak a korlátok, amelyeket a múlt századnak a művészet való lényegét félreismerő nemzedékei vontak a kettő közé. Ez az oka annak, hogy a képzőművészettel együtt a magyar iparművészet munkásai is fájdalmas szívvel gyászolják a mestert, hogy őszinte kegyelettel emlékezünk meg róla ezen a helyen is.

HORTI PÁL SÍREMLÉKE. Június hó 3-án leplezték le a kerepestúti temetőben Horti Pál síremlékét, melyet barátai és tisztelői emeltek a jeles művésznek. A síremléket Maróti Géza tervezte, Horti Pálnak rajta levő bronzmellszobra pedig Telcs Ede mintázata nyomán készült. A kőalapzatba illesztett

mozaik-díszítések Róth Miksa műterméből valók. A leleplezési ünnepélyen az Orsz. M. Iparművészeti Társulat nevében Alpár Ignác, a székesfevárosi iparrajziskola tanári kara nevében pedig Ágotai Lajos igazgató méltatták az oly tragikus körülmények között elhunyt művésznünknek kiváló érdemeit.

KINEVEZÉS. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács építőművészeti szakosztályának előadójává Kertész K. Róbert műszaki tanácsost, a Tanács jelenlegi hároméves működésének időtartamára kinevezte. Ezt a tisztséget a M. Orsz. Képzőművészeti Tanács újjászervezése óta haláláig, lapunk volt szerkesztője, Fittler Kamill töltötte be.

200.000 KORONÁS KRISTÁLYCSÉSZE. Christienél Londonban nemrég a német műiparnak egyik nevezetes remeke, az úgynevezett Gablitta-csésze került eladásra. A csodálatos művű, aranyba foglalt, metszett kristálycsésze a XVI. századból való. Öt évvel ezelőtt vette az ismert londoni bankár, Schröder báró, 325.000 koronaért. Schröder hagyatékát most árverezték Christienél és a 25¹/₂ cm. magas és 30 cm. hosszú csészt Wertheimer ismert londoni gyűjtő vette meg 200.000 koronaért.

OSZTRÁK CSIPKEIPAROSOK AKCIÓJA. Ez évi első számunkban, a svéd kiállítás tanulságairól szóló cikk keretében, megemlékeztünk a bécsi K. k. Anstalt für Frauen-Hausindustrie működéséről, amelynek az a célja, hogy az osztrák csipkekészítő háziipar egész termelését a nagykereskedelem megkerülésével adja át a kiskereskedőknek és magánfogyasztóknak. Ennek az államilag erősen segélyezett intézménynek a magánvállalkozás érdekeit mélyen sértő működése ellen az osztrák csipkeiparosok és nagykereskedők újabb erős mozgalmat indítottak.

Ankéttra gyűltek össze az érdekeltek, amelyen tiltakoztak a csipkeiparnak állami monopolizálása ellen. A felszólalók panaszt emeltek amiatt, hogy az intézmény által fenntartott „Zentral-Spitzenkurs“ nem szorítkozik tulajdonképpen hivatására, az oktatásra, új minták előállítására és általában a csipke-technikák fejlesztésére, hanem kiterjedt kereskedelmi szervezettel erős versenyre lépett a kereskedőkkel és a csipkekereskedelem monopolizálására törekszik. Az állami támogatás felhasználásával olyan áron adhatja a csipkét, amelyek mellett a kereskedők tönkre mennének. A kereskedők tehát azt a kívánságukat fejezték ki, hogy a kormány alaposan újjászerveze az intézményt, a kereskedést fokozatosan szüntesse be és tevékenységét hasznos, az ipar fejlesztését célzó irányba terelje. Az ankét az érdekeltekből választott bizottságot küldött ki, amely az intézmény vezetésével és az illetékes állami közegekkel együttesen megfelelő javaslatokat dolgoz ki a mostani visszás állapot megszüntetésére.

AMERIKAI MŰPÁRTOLÁS. Hogy a csudabogarak iránti előszeretettel mekkora összegeket csal ki az amerikai milliomasok zsebéből, annak illusztrálására szolgáljon ez a néhány adat: Clark szenátor egy szőnyegért, mely kis rubinok, türkizek s egyéb drágakövekkel van teleszóve, 192,000 koronát fizetett. Marchand hálósobája, mely tiszta arannyal berakott

Kiállítások. elefántcsontbútorokkal van bebútorozva, kerek 4 millió koronába került. Árbán és értékben Morgan vezet, akinek könyvtárában Milton »Elveszett paradicsoma«-nak első kézírata, egy 18 lapos füzet 100.000 korona értéket képvisel. Legdrágább szerzeménye talán az a kis konzolasztal, melyért 1.400.000 koronát fizetett.

RÁTH GYÖRGY-PLAKETT. Az Orsz. Magyar Iparművészeti Társulat 1906 november havában hirdetett általános pályázatot néhai nagyérdemű elnökének, Ráth Györgynek emléklakettjére. A pályázaton résztvevő művészek közül Beck Ö. Fülöpöt, Bódy Kálmánt és Vágó Dezsőt szűkebb pályázatra hívta föl a társulat, amelyen a 2000 koronás pályadíjat és ezzel a megbízást a plakett mintájának elkészítésére Beck Ö. Fülöp kapta. A jeles művész meg is felelt ennek a megbízásnak és kiválóan sikerült, minden ízében művészi értékű mintája után a társulat most sokszorosította a plakettet. Egyes példányai bronzból 8 koronáért, ezüstből 25 koronáért kaphatók a társulat irodájában. Hozzávaló tok ára 2 korona.

KIÁLLÍTÁSOK

KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁS AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. A Szent György-Czéh Művészeti Egyesület kisplasztikai osztálya öszre egy nagyszabású, a kisplasztika minden ágát magában foglaló kiállítás rendezését határozta el. A kisplasztika keretébe tartoznak a vésett kövek és az önből, bronzból, agyagból, cserépből, fából, aranyból, ezüstből, vagyis a porcellán kivételével bármily anyagból készült figurális szoboralakok, szoborcsoportozatok vagy domborművek. A kiállítás keretében arany- és ezüstből készült régi ékszerek is bemutatásra kerülnek, a mennyiben rajtuk figurális kisplasztikai alkotások találhatók. Külön osztálya lesz a kiállításnak az érem- és plakettkiállítás, amelynek rendezését az Eremkedvelők Egyesülete vállalta magára. A kiállítás előmunkálatait már megkezdték és azon úgy a budapesti, mint a magyarországi gyűjtők résztvesznek. Ez a kiállítás lesz az első ilyen irányú nyilvános tárlat és iránta a külföldön is nagy érdeklődés nyilvánul meg. A belföldi kiváló gyűjtők érdeklődése oly nagy, hogy a kiállítás rendezésének költségéhez tekintélyes összegekkel járulnak hozzá, teljesen spontán, minden felszólítás nélkül. A hazai szobrászok közül azok, a kik kisplasztikával foglalkoznak, külön csoportban vesznek majd részt a kiállításon. A kiállítás alkalmával egy terjedelmes, kimerítő katalógus is jelenik meg, amelybe hívatott szakemberek írnak majd ismertető és tanító cikkeket, úgy hogy az e tárgynak irodalmát is növelni fogja és népszerű megismertetéséhez is nagyban hozzá fog járulni.

KELETI MŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS nyílt meg augusztus 28-án Kaposvárott, a japán, kínai, perzsa, indiai és tibeti iparművészet termékeiből. A kiállítás rendezője Kozma Lajos építőművész, aki ez alkalommal a maga újabb munkáit is bemutatja.

JAPÁN KIÁLLÍTÁS BUDAPESTEN. Akik az idén Londonban jártak, a legnagyobb elismeréssel emlékeznek meg az angol főváros ezidei legszebb és legérdekesebb látványjáról, a japán kiállításról. Az egész művelt Nyugat csodájára jár most ennek a gyönyörű kiállításnak, mely igazán páratlan a maga nemében. Örömmel kell tehát üdvözlőnk azt a kezdeményezést, amely nekünk magyaroknak is lehetővé akarja tenni a japán kultúra megismerését. Arról van szó ugyanis, hogy az egész japán kiállítást a tél folyamán Londonból Budapestre hozzák. Persze arról le kell mondanunk, hogy a kerteket, a természeti környezetet, melyet a japánok Londonban teremtettek kiállításuk köré, csodálhassuk itt is, de valószínű, hogy a kiállítás néprajzi és iparművészeti része a maga egészében nálunk is kiállítható lesz. A tárgyalások ebben az ügyben a budapesti japán konzulátus és az Iparművészeti Múzeum útján most vannak folyamatban és rövidesen be is fejeződnek.

KÜLFÖLDI KIÁLLÍTÁSOK. Már jelentettük, hogy ez idén Európában három nagyobb szabású kiállítást rendeztek és pedig Münchenben a mohamedán művészetet, Londonban a japánok műalkotásait mutatják be, Brüsszelben pedig nemzetközi világkiállítás vonzza a látogatókat. E kiállításoknak iparművészeti szempontból való tanulmányozása végett augusztus elején külföldre ment Radisics Jenő miniszteri tanácsos, az Orsz. M. Iparművészeti Múzeum igazgatója, akinek ígéretét bírjuk, hogy tanulmányútján szerzett tapasztalatait a Magyar Iparművészet hasábján fogja közzéadni.

IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS MÜNCHENBEN 1911. A bajorok kifogyhatatlanok kiállítási ötletekben és mindig találnak valamelyes címet, hogy munkáikat kiállíthassák a Theresienhöhe-n levő kiállítási épületeket betöltsék. A most szétküldött kiállítási program szerint a bajor népművészeti és néprajzi társulat, az iparművészeti egyesület az Ausstellungspark nevű egyesülettel szövetkezve olyan kiállítást rendeznek 1911-ben, amelyen kizárólagosan a nemes formában megjelenő és megmunkálás szempontjából is kifogástalan ipari tárgyak kerülhetnek bemutatásra. U. n. tömegárúk nincsenek kizárva, ha azok a finomult ízlés, célszerűség és technikai jóság követelményeinek megfelelnek. A kiállítás rendezői oda törekednek, hogy a kiállító iparosokat idejekorán tervező művészekkel való szövetkezésre bírják és ezzel a kiállítás művészi színvonalát biztosítsák.

BÉCS. Az Osztrák Múzeumban ez év októberétől a jövő év január haváig tartó kiállítás lesz, amelyen bemutatják a modern osztrák iparművészet termékeit. A kiállítás az osztrák iparművészetnek lehetőleg teljes képét kívánja adni, mert a részvételre meghívják az összes Ausztriában lakó, valamint a külföldön élő osztrák honos iparművészeket.

MŰVÉSZIESEN FESTETT LAKOSZTÁLYOK KIÁLLÍTÁSA. Az ezidőszerint Bruxelles-ben ülésező festőmesterek nemzetközi kongresszusa elhatározta, hogy 1914-ben Münchenben művésziesen festett lakosztályokból nemzetközi kiállítást fog rendezni. A kiállítás rendezésére szolgáló impulzust a délnémetországi festőszövetség által már kétízben, 1909. és 1910-ben

ugyancsak Münchenben sikerrel rendezett hasonló kiállítás adta meg. A kiállítás céljául a lakások papírral való kárpitozásának kiküszöbölését tüzték ki.

MÜNCHENI IPARMŰVÉSZET PÁRISBAN. A német műipar hódító útjában eljutott Párisba. Szeptember 29-én nyílik meg a Grand Palaisban a Salon őszi kiállításával kapcsolatosan a müncheni iparművészek kiállítása. 15 helyiséget foglalnak el a legjelesebb müncheni iparművészek, köztük Riemerschmied, Niemeyer, Veil, Berndl, Troost és mások. A németeknek ez a térfoglalása kétségtelen jele a modern iparművészet túlsúlyba jutásának a tradícióktól szabadulni nem tudó műiparral szemben, mert bizonyos, hogy a müncheniek által képviselt egészséges modernizmus tág rést fog ütni a párisiaknak idegen befolyások elől ősi hagyományokkal körülbástyázott maradi ízlésén.

EGYHÁZMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSOK. Párisban november hóban nagyobb egyházművészeti kiállítás nyílik meg, melyen az egyházművészetnek összes ágai, beleértve a zenét is, képviselve lesznek. 1912-ben pedig Bécsben rendeznek ilyen kiállítást azzal a céllal, hogy az egyházi és művészi köröket közelebb hozzák egymáshoz. Egyelőre egyházművészeti vonatkozású tervpályázatokat hirdetnek osztrák művészek között.

BRÜSSZELI PUSZTULÁS. Csak utólag eszmélünk azokra a nagy károokra, melyeket az augusztus 14-iki tűzvész a brüsszeli kiállításon okozott. Az iparművészetet, különösen az angol, de a belga és francia csoportban is, pótolhatatlan veszteségek érték. Itt csak a nevezetesebb darabokat soroljuk el, amelyeknek értéke megbecsülhetetlen s pusztulásukkal egy darabja a kultúrtörténetnek semmisült meg. Az angol csoportban tönkrement: Morrisnak „The Passing of Venus” című szőnyege, melyhez Burne-Jones rajzolta a kartonokat; a Wedgewood cégnek a XVIII. század végéről származó kollekciója, melyben csupa unikum szerepelt, egy kínai virágos papírfalkárpit a XVIII. századból; Worcester, Bristol, Chelsea porcellánok — egyáltalán 16 megmentett darab kivételével a teljes porcellángyűjtemény, melyre az angolok joggal voltak oly büszkék. A magántulajdont képező Sheraton, Chippendale és a XVII. meg XVIII. századból származó régi butorok mind elpusztultak. Az angolok, akik a legjava művészi munkáikkal vettek részt a kiállításon, igazán elmondhatják, hogy mindent elveszítettek. London város híres arany és ezüst evőkészletének reprodukciói, melyeknek eredetijét a Victoria and Albert Museum őrzi, ott veszték a tűzben.

A belgák kiállításában a csipkék, selymek, üveg-munkák, órák, könyvek, a XVIII. század stílusában készült bútorok, a brüsszeli városháznak gyémántból készült másolata s a nagyértékű modern ékszerek egész tömege lett a lángok martaléka, sorsukban osztozott a francia női szabóknak mesébe illő ruhakiállítására, nemkülönben néhány francia mesternek, köztük Rodinnak, szobrai, melyek Páris városának tulajdonát képezték.

Az anyagi értékekről, melyek itt néhány óra alatt elvesztettek, némi fogalmat nyújthatunk, ha megemlítjük, hogy magának az angol csoportnak veszteségét 72 millió koronára becsülik.

I PARMŰVÉSZETI L. OKTATÁS

PAP HENRIK †. Alig hantolták el Fittler Kamiilt, újabb, megrendítő veszteség sujtotta az Iparművészeti Iskola tanári karát. Pap Henrik, az intézet legkiválóbb tanárainak egyike, aki az utolsó évben Fittler betegsége miatt az igazgatói teendőket is végezte, nyilván elméjének pillanatnyi elborultságában, júl. hó 4-én önmaga vetett véget művészi sikereiben gazdag életének. Váratlanul, férfikorának delelőjén, szakadt meg Pap Henriknek munkássága. Mély fájdalommal siratják veszteségét családján kívül tanártársai, barátai és tisztelői, valamint tanítványainak százakra menő serege. Jóságos, gondos hitves és apa, nyíltszívú, mindig szolgálatkész barát, lelkiismeretes, tanítványainak jövőjét egyengető tanító-mester volt Pap Henrik, aki tanári munkásságával maradandó érdemeket szerzett iparművészeti oktatásunk fejlődése körül. Ezért elismerés és hála illeti meg emlékét, melyet bizonyára meleg kegyelettel őriznek meg mindazok, akik a derék embert és kiváló művészt ismerhették meg benne.

Az elhunyt festőművésznek több értékes képe van. Ilyenek: A hadiszákmány, a mely Amerikába került,

Október elseje és Melyik itt a Lizi kisasszony? E két festményt a király vette meg. Több értékes részkarca is van, azonkívül az 1891-ben rendezett legyezőkiállításán a Műbarátok Köre harmadik díjjal tüntette ki Lepkét fogó faunok című legyezőlapját. Van egy szép festménye Nógradmegye székházában, amely a vármegeye kulcsainak átadását ábrázolja.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA ÚJ TANÉVE jelentős változásokat hoz az intézet életébe. Az igazgatói állás mellett még hét tanári állás van üresedésben, köztük olyan nagyfontosságúak mint az alakrajzi, grafikai, szobrászati stb. A személyi rész ilyen nagymérvű kicserélődése úgyszólván az egész intézmény újjászervezését jelentheti. Amellett új osztályok is nyílnak az új tanévben: a grafikai és a textilművészeti. A grafikai Doby rézmetsző és Morelli fametsző osztályainak utódjaként lép életbe, de tananyagában a tipográfiára, litografiára, kemigrafiára és a fotografiára vonatkozó ismereteket öleli át. Az 1910—1911-ik tanévben a tanítás még csupán az eddig felszerelt tipografiai és litografiai műhelyekben kezdődik és folytatódik úgy a nappali két előkészítő és három szaktanulmányokra fordított éven át, valamint az esti tanfolyam hallgatói számára három évre beosztott ciklus alatt.

A minisztérium által jóváhagyott szervezet erre vonatkozó új pontjai így szólnak:

Grafikai szakosztály. (Litografiai és tipografiai műhelygyakorlatokkal.) A grafikai szakosztály növendékei a kötelező tantárgyak közül az építési alaktan, az építési rajz és a régi stílusok hallgatása alól fel vannak mentve, helyette ugyanazon idő alatt szakoktatásban részesülnek. Eszerint az I. előkészítőben szakbeli tanulmányok óraszámja 16, II-ban 22, I. szakon 34, II. szakon 28 és III. szakon 28.

Az esti tanfolyamon a grafikai szakmát látogatók heti 10 órában nyernek oktatást.

Az előkészítő tanfolyam tanterve. Az ecset, toll, kréta, véső és egyéb grafikai szerszámok stílári követelményeinek megismerése gyakorlatok által. Ábrázolás vonalban és feltban.

A grafikai ornamentáció módszerei, elvei és törvényei (ríthmus, kontraszt stb.). Betűvetés, sor-képzés. Síkformák alakítása adott elemekből. Aránygyakorlatok.

Történeti előzmények tanulmányozása. A sokszorosító eljárások különfelesége. Esztétika.

Anyagok ismertetése és kezelése. Festékek és vegyszerek. Gépek és nyomtatóformák. Előkészületek a nyomáshoz, maratáshoz, praeparáláshoz stb.

A szaktanfolyam tanterve. I. év. Kémiai és optikai színtan. Rajzolás sokszorosítás számára természet és lénykép után. Tervezés különféle kiviteli módok számára (cink alá, kőre, linoleum stb.).

II. év. Feladatok tervezése és kivitele (könyvnyomdai és könyomdai: címlapok, levélfejek, kártyák, étlapok, részvények, bizonyítványok, sorsjegyek, könyv-illusztrációk, divatképek, karikatúrák, plakátok, könyvek egészben stb.). Műhelygyakorlatok (szedés, elrendezés, rajzolás síma kőre tollal és ecsettel, rajzolás szemcsés kőre krétával és vésővel, az aquatinta, aszfalteljárás, kőkarca, algrafia, cinkrajz, linoleum, Mäser, stb., kőcsiszolás, átnyomás, nyomás).

III. Megrendelt munkák keresztülvitele; tervből kiindulva, kalkulálás elkészítésén át a szállításig.

Beiratkozás az 1910/11-ik iskolai év tájékoztatója szerint történik a nappali és az esti tanfolyamra. Megfelelő vizsgálat alapján az arra hivatott növendékek más szakról a két előkészítő után az I. grafikai szakosztályba is felvétetnek.

Ugyancsak lényeges változáson ment át a háziipari osztály, melynek átszervezése textilművészeti osztállyá most van folyamatban. Az eddigi akció a munkásnők nagy számának kinevelését célozta köz- és magánvállalkozók számára. Ezt befejezven, mint textilművészeti osztály működik tovább. Egyetlen központi kísérleti műhelyében a súly nemcsak szövés- és hímzőtechnikák gyakorlásán nyugszik, hanem legfőképpen olyan mintadarabok típusainak tisztázásán, melyek alkalmasak az egyházművészeti, az iskolában tanított s a dílettáns munkák művészi színvonalának emelésére.

A BETŰVETÉS MŰVÉSZETE. A jelen szám képei közt olyan díszokleveleket és kézzel frott egyéb oldalakat talál az olvasó, ahol az elrendezésnek s a betűk formáinak önmagukból áradó művészi értékük van. Nem a hozzáadott dísz foglalja le kizárólagosan a szemet, hanem a szövegsorok összehatása, a gyöngyökként pergetett betűk s az itt-ott kilendülő vonalak adják meg az egésznek zamátját.

Morris óta figyel a modern iparművészet közönsége a betűkre is. Előtte a mesteremberkézen megsoványodott, szinte megnyúzott hajszálvékony betűk járták, melyeknek szövedéke szürke és színtelen képet adott. Ma már az erőteljes, jól olvasható, kellemes folthatásba rendezhető betűket szerettük. Megtanultuk a nyomdászat régi mestereinek, az írásmintakönyvek művészeinek titkait. Kikutattuk a középkori barátságos utolsó nagy betűvetőinek, az olasz minorita Lucas Paciolus mintalapjaitól kezdve II. Rudolf magyar szekretáriusának Bocskay Györgynek remekbe készült frott könyveit és nemesi leveleit, mindent, ami alkalmas a modern betűvetés művészetét megtermékenyíteni. S míg Angliában Morris és Crane kezdeményező lépései óta Smith, Edward Johnson és Gravelly Hewett rendszeres betűvető-iskolát tartanak fenn, a kontinens germán területén pedig Larisch vezérletével, akinek túlzásait is meg kell bocsájtanunk, ma már jóformán minden ipari, technológiai és grafikai iskolában vetnek betűt, addig nálunk is a nyomdászoknak az iparművészeti iskolában tartott esti tanfolyamán serényen folyt a munka a Korvin-kódexek, a Bocskay-betűk, a régi magyar ónmázás edények festett s a cínkorsók vésett betűi alapján egy művészibb kibontakozás felé.

Ebben az aránylag kicsiny körben éledt fel a modern okleveleknek és feliratoknak a régi céh- és nemeslevelek alapján tisztázott típusa. De a betűvetési gyakorlatok elsősorban nagy hasznára voltak magának a nyomdászatnak. Azok a csiri-csará díszek, melyeket a betűöntődék öntöttek, meglehetősen díszkreditálódtak. Senki se akart sémák diktandójára dolgozni. A szállított dísz épp annyira nem belső szükségletből csatlakozik a betűkhöz, mint a budapesti házak gipszpalacsintái a kívülről hozzáaggatott renaissance oszlopai az architektúrához. Az eredmény az lett, hogy — mint azt a grafikai szakosztálynak az iparművészeti múzeum-

308.

308. MARÓTI GÉZA ÉS TELCS EDE:
HORTI PÁL SÍREMLÉKE
A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN.

STÈLE FUNÉRAIRE
DE PAUL HORTI.

309.

309. HELBING FERENC:
A DÍSZOKLEVÉL SZEKRENYE.
ÉBENFA EZÜST BERAKÁSSAL.

ÉTUI DE DIPLÔME
EN BOIS D'ÉBÈNE
ORNEMENTS D'ARGENT.

310.

310. BETLEN GYULA:
AZ ORSZ. M. KERTÉSZETI EGYESÜLET ÉRME.

MÉDAILLE DE LA
SOCIÉTÉ HONGROISE D'HORTICULTURE.

311.

311. HELBING FERENC:
A DÍSZOKLEVÉL KÖTÉSTÁBLÁJA.
KÉSZÍTETTE: GALAMB JÓZSEF.

RELIURE D'UN
DIPLOME D'HONNEUR.

312. AZ OKLEVÉL.
KESZÍTTETTE: HELBING FERENC.

DÍSZPOLGÁRI OKLEVÉL

Budapesti Székesfővárosi Községgyűlésének adfalu tudtára mind-
enekmal, a nélkül, hogy minden kérelemnek elárterése végett alant itt
napon renbes kérgyűlést tartottunk, akkoron a tönnyhatóságú bizottság
köb tagja azt az indonangt terjesztette denk hogy Nagyméltóságú
gróf Andrássy Gyulát, aha helygymniskurszgyűlése alatt a
székesfőváros minden ügyét szeretővel karoltta fel, a székesfőváros-
anyagi ügyeinek Gyarapítása és a város fejlesztése tekintetében szer-
zett átválthetetlen érdemeinek elismeréséül Budapest székesfővárosi
díszpolgárává megválasszuk.

Ezt az indítványt közgyűlésünkkel felfüggesztett öccömmel fogadva
ahoz képest Nagyméltóságú gróf Andrássy Gyula volt m. kir.
helygymniskursz az irányában táplálta hála és tiszteltet bizonyosságát

BUDAPESTI SZÉKESFŐVÁROS DÍSZPOLGÁRÁVÁ
megválasszotta, és ezen oklevél arányánál fogva mindenben jogokat,
melyekkel Budapest székesfővárosi polgárai bírnak, részere meg-
adta; felhívom, hazánk kértönnnyhatóságát, hogy O Nagyméltóságát
mindenkör és mindenütt Budapest székesfővárosi polgárának
elismerni méltotassanak.

Kelt Budapestben, a székesfővárosi törvényhatóság
bizottságának 1910. évi február hó 3-án és fölytatva 4-én
tartott rendes közgyűléséből.

312.

DIPLOME D'HONNEUR
DÉCERNÉ AU Cte ANDRÁSSY.

ban rendezett évvégi kiállításán bemutatott szemelvényekből láthattuk — egy egész sereg mesterszedő van már, aki kevés dísszel, ellenben annál több elrendezés-beli ügyeskedéssel komponál. A betűkkel kötött szoros barátság felfedte az iniciális hangsúlyozó értékét, a formák és színek konstruktívításának törvényeit.

A vége — előre láthatjuk — az, hogy a fűrge betűöntődék a betűvetés művészetét is kézbe veszik. Megtisztítják az ábécét a sallangoktól, beolvasztják a füzereket és az epileptikus vonalakat, a Richter-féle képzítő szisztémájára összerakható összes díszeket s átlopják a kézírásból, mint egykor Gutenbergék, az egyszerű s világos típusokat, az iniciálisokat, úgy hogy az alkotás e téren a „hová mit tegyünk“-ből átalakul a „hová mit ne tegyünk“-ké.

**EGYHÁZMŰVÉSZETI TANFOLYAM OL-
MÜTZBEN.** Az olmtüzi hittudományi karon négynapos tanfolyamot rendeztek július havában 140 résztvevővel. Az előadók közül kiemeljük, Swoboda prelátussal élükön, Velics László jézustársasági atyát, dr. Dregert és dr. Neveril Jánost, ki az egész tanfolyamot szervezte.

PÁLYÁZATOK.

**A MAGYAR ORSZÁGOS KÉPZŐMŰVÉSZETI
TANÁCS** pályázatot hirdet a festőművészet és szobrászat köréhez tartozó tíz képzőművészeti ösztön-díjra és pedig:

1	ösztöndíjra	... ..	1600 koronával
2	"	... ..	1200—1200 "
3	"	... ..	1000—1000 "
2	"	... ..	800— 800 "
2	"	... ..	600— 600 "

Ugyancsak a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács az építőművészet köréhez tartozó két ösztön-díjra is hirdet pályázatot és pedig:

1	ösztöndíjra	... ..	1500 koronával
1	"	... ..	800 "

Ez ösztöndíjak a kiadásuktól kezdődő egy évre szólnak s céljuk az, hogy olyanokat, kik a művészeti pályán az alapvető képzésen már túl vannak s a hivatottságnak kétségtelen bizonyítékait tudják nyújtani, tanulmányaik kiegészítésében támogassák.

A folyamodások a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz címezve 1910. évi szeptember hó 30-ig az Orsz. Képzőművészeti Tanácsnál (V., Báthory-u. 12.) nyújtandók be, ahol a pályázat részletes feltételei is megtudhatók. A mutatványműveket szeptember hó 28., 29. és 30-án az Orsz. M. Szépművészeti Múzeumba kell beküldeni.

A BERGER ÉS WIRTH nyomdafestékgyár német-országi gyára részére nemzetközi pályázatot ír ki oly eredeti rajzra vagy festményre, mely alkalmas a nyomdafestékgyár reklám-céljaira. A tervezetek lehet-

nek plakátok, festékmintalapok, mintakönyvborítékok, szaklap mellékletül használható reklámnyomatványok, hirdetések. A tervezetek lehetnek ki nem dolgozott skiccek is, amennyiben azonban ezeket díjjal tüntetnék ki, utólagosan minden ráfizetés nélkül reprodukcióra alkalmasan kidolgozandók. A rajz vagy festmény kiviteli módja, nemkülönbén a nagyság és alak, valamint a grafikai szakmából és a festékgyártásból merített motívum, mely esetleg humoros is lehet, teljesen a tervező művész ízlésére van bízva. A mindenesetre jól olvasható szöveg a következő: **BERGER & WIRTH FARBENFABRIKEN LEIPZIG**, felhasználható még esetleg a gyár védjegye is, melyet bárkinek szívesen megküld a gyár, továbbá a fiókgyárak felsorolása, és pedig Filialfabriken Amsterdam, Berlin, Barmen, Budapest, Florenz, London, New-York, Paris, St. Petersburg. Bármely szöveg alkalmaztatnék is, a tervező németül szövegezzé, mert a nyomtatványok a németországi gyár használatára vannak szánva. A tervezetek legkésőbb ez évi október hó 1-ig küldendőek be jelleg levél kíséretében, mely lezárva a tervező művész nevét és lakcímét magában foglalja. A tervezetek ugyanazon jellegével ellátva postán küldhetők. Az összes díjak, melyek mindenesetre szétosztásra kerülnek, 2000 márkát tesznek, még pedig első díj 1000, II-ik díj 500 márká, III-ik díj 300 márká, IV-ik díj 200 márká. A gyár fenntartja magának a jogot, hogy a díjat nem nyert pályázatok közül is, a neki alkalmasat megvehesse. A bíráló-bizottság a következő urakból áll: Dietz Gyula, a müncheni kir. műipariskola tanára, Honegger M. akadémiai tanár Lipcse, Seliger M., a lipcsei kir. akadémia igazgatója, Steiner-Prag H. akadémiai tanár Lipcse és a gyár tulajdonosa.

MUZEÁLIS ÜGYEK

KÖNYVTÁRNYITÁS. Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum és Iskola Könyvtára f. é. szeptember hó 15-én nyílik meg a közönség számára. A könyvtár hétköznapokon (hétfő kivételével) d. e. 10—12-ig és este 6—8-ig; vasár- és ünnepnapokon 10—12-ig áll a közönség rendelkezésére. Bejárat nappal: Üllői-út 33. és este: Kinizsi-utca 31. sz. alatt. Felhívjuk a művészetek iránt komolyan érdeklődő közönség figyelmét ez úton is ezen egyedüli iparművészeti szakkönyvtárra, mely gazdag anyagot nyújt az iparművészet minden szakában, (építészet, szobrászat, festészet, ornamentika, grafika, textil, agyagipar, üveg, bútóripár, könyvkötészet, bőrmunka, ötvösség, ékszerészet) míhez hozzájárulnak kiegészítésképpen a hazai és külföldi szakfolyóiratok (mintegy 50). A kutatóknak a könyvtári tisztviselők mindenkor szívesen segédkezet nyújtanak és tanácsal szolgálnak a könyv kiválasztását illetőleg. A könyvtár használata: beiratkozás, ruhatár stb. teljesen díjtalan. A beiratkozás minden új évadban (szept.—jún.) kötelező.

A múlt 1909/10. évadban 516-an váltottak állandó látogatásra jogosító igazolványt.

A látogatók foglalkozásukra nézve következőképpen oszlottak meg:

Iparművészettel egyetemesen foglalkozó látogatók: műszaki és iparművészeti rajzoló (19), mérnök (10), tanító (11), tanítónő (5), író és hírlapíró (4).

Iparművészettel szakszerűen foglalkozó növendékek és hallgatók: iparművészeti iskolai növendék (86), más ipariskolai tanuló (90), műegyetemi hallgató (17), országos képzőművészeti főiskolai növendék (8), szak- és műhelyrajziskolai növendék (3).

Építészettel foglalkozók: építész (8).

Szobrászattal foglalkozók: szobrászművész (12), szobrászsegéd (3).

Festéssel és dekoratív festéssel foglalkozók: festőművész (12), díszítő-festő (11), szobafestő (6), szobafestősegéd (9), címfestősegéd (3), címfestőtanonc (2).

Grafikus és sokszorosító művészettel foglalkozók: nyomdász (2), nyomdászsegéd (6), cinkografus (1), fényképészsegéd (1).

Textiliparral foglalkozók: szabósegéd (3), kárpító (1), kárpítósegéd (1).

Faiparral foglalkozók: asztalos (6), asztalossegéd (13), asztalostanonc (3), ácssegéd (1).

Könyvkötéssel és bőrmunkával foglalkozók: könyvkötősegéd (1).

Nemes és más fémekkel foglalkozók: ötvös (1), ötvössegéd (1), ötvöstanonc (1), vésnöksegéd (1), lakatos (7), lakatossegéd (2), rézöntősegéd (2), bádogossegéd (1).

Foglalkozásra nézve nem iparművészeti szakkal foglalkozó látogatók: ügyvéd (3), orvos (1), vegyész (1), gyógyszerész (1), hivatalnok (32), gyáros (1), műszerész (4), műkereskedő (1), kereskedősegéd (3), színésznövendék (2), kőművessegéd (1), villanyszerelő (2).

Egyetemi hallgatók és egyéb fő- és középiskolai tanulók: joghallgató (14), bölcsészethallgató (12), orvos-tanhallgató (5), keleti kereskedelmi akadémiai hallgató (2), rabbiképző intézeti hallgató (3), felső kereskedelmi iskolai tanuló (21), gimnáziumi tanuló (11), reálisiskolai tanuló (17), polgári iskolai tanuló (5). — A könyvtárnak az 1909/10. évben 7505 látogatója volt.

SZAK- IRODALOM

ILLUSTRIERTE GESCHICHTE DES KUNST-
GEWERBES. Hrsg. in Verbindung mit Wilhelm
Behncke, Moriz Dreger, Otto v. Falke u. a. von Georg
Lehnert. 2 Bde. Berlin. M. Oldenbourg. 1909. Lex. 8°,
656. és 896. old. Ára 48 márka.

Kezd lassanként helyreállni az egyensúly. Úgy a közönség, mint a szakemberek körében egyenlő értékű fogalom válik a művészet minden ága, s így a művészet hamupipókéja, az iparművészet is kellő méltánylásban részesül úgy megrendeléseken és tárlatokon, mint az irodalomban. És bár Angliában született meg ez a helyes irányzat, mégis mintha az alapos németek

valósítanák meg legkiterjedtebb mérvben a programot: ők értenek ahhoz leginkább, hogy lehet a modern művészet eredményeit minél népszerűbbé tenni széles rétegek számára. Angliában a vezető művészek minden apostoli lelkiülete és szociális érzéke dacára a művészet az anyagilag kiváltságosak előnye, ha mindjárt csodás munkás-cottageok is keletkeznek. Az egész társadalmat felölelő és átjáró népszerű művészet igazában Németországban virul; igaz ugyan, hogy szám felett való kinövészekkel és szenzációs hajhászással is. Irodalmi irányzatuk is lényegesen különbözik. Anglia művészeti irodalma nagy amatőrök, gourmandok választékos díszkönyv-kiadása, vagy szakembereket, építészeket, iparművészeket kioktató és tájékoztató írásmesterség. A németeknél ez is megvan, de ott a gyakorlati cél és törekvés: a nagyközönség körében való agitálás, felvilágosítás, lelkesítés; a termelés tehát nem csupán akadémikus jellegű, hanem nagy fogyasztó közönség nevelése. S így van ez helyén. Angliában szinte Diogenes lámpájával kell keresnünk a neves műalkotásokat, különösen az építészeti és iparművészeti termékeket; Londonon és egyéb angol városokon mintha nyomát sem hagyta volna a modern művészeti alakulás; Németországban meg hangos minden, sőt túlhangos a csatakiáltástól. De mindegy. Előbb-utóbb majd megtisztul a mozgalom, lehiggadnak a kedélyek, s minden félszége után meglesz egy alig eléggé megbecsülhető eredménye: a nagy közönségnek érdeklődése és kereslete az igazi művészi iránt. Ennek a tisztultabb, lehiggadt, elfogulatlan és valódi művészifogásnak mesésen szép és páratlanul alapos kifejezője a Lehnert szerkesztésében megjelent legújabb iparművészettörténelmi munka.

Nemcsak a legújabb, de talán mondhatnók a legelső, alapos és összefoglaló munka az iparművészetről német nyelven, sőt talán ellenmondás nélkül állíthatom, az egész világirodalomban. Hozzá hasonló terjedelmű, alapos, szakszerű, s amellet művésziesen népszerű és élvezetes aligha akad. Mellette Buchnernek munkája (Geschichte der technischen Künste, 3 kötet, Stuttgart 1875—1893.) jöhet számba, de ha egymás mellé helyezük őket, tüneményszerűleg ötlük szemünkbe az a rengeteg különbség, haladás, amelyet a modern művészeti irodalom úgy tartalmilag, mint a művészi kiállítás tekintetében megtett. Amint nálunk az Iparművészet Könyvének szerkesztésénél, a németeknél is felismerték azt a helyes elvet, hogy egy ember az iparművészet minden ágát, egész terjedelmében kellő alapossgal fel nem dolgozhatja, azért Lehnert a legkiválóbb szakembereket állította a cél szolgálatába. Amit alkottak, arra büszkének lehetnek az írók és a német irodalom. Nem szertelenkedés, nem az első meglepetés ígérete mondatja velem e talán túlzásnak látszó állítást. Évek óta rendszeres figyelemmel kísérem a hazai és külföldi irodalomban megjelenő iparművészeti szakmunkákat és bizony eleget csalódottan tettem félre: kár volt reá az időt pazarolni. Lehnert munkáját legszívesebben egy szusszanatra végigolvastam volna, s nagy terjedelme s a megjelenéstől való időrovidség dacára, némely részeit kétszer is átlapozgattam. 1500 oldal, amelyen egyenlő érdeklődéssel siklik végig az olvasó szeme. Vagy legalább első kézhezvételtkor az 1100 szövegekét és a 200-nál több, javarészt színes műmellékletet szeretné az ember mohó szemmel lelegetni. Így hát

nagy terjedelme miatt nem marad más hátra, mint lelki nyugalommal és gyönyörrel végigélni. Mert ez az olvasás igazán élvezet. A neves írók tartózkodtak minden tudományos nagyképekódéstől, sőt minden tudományos pedanteriától és okoskodástól; ellenben eleven tollal, nagy műszeretettel adják elő nem csupán a régi művészet történelmét, hanem a legújabb törekvéseket is. A nevek már maga kezesség arra, hogy elismerésem nem alanyi túlzás, sem a szokásos kritikai nagyotmondás.

Lehnert bevezetőül az iparművészet fogalmáról, anyagáról, jelentőségéről és fejlődéséről értekezik általában (1—43.). Azután Erich Pernice a történelmi idők előtti és a klasszikus kort ismerteti (44—145.); Georg Swarzenski a bizánci és az ókori keresztény műparral foglalkozik (146—190.). A középkorról szóló fontos fejezetet, amelynek technikáját ma oly szorgosan kutatjuk és modern iparművészetünkben oly haszonnal értékesítjük, a berlini iparművészeti múzeum új, nagynevű igazgatója Otto von Falke dolgozta fel, aki mesteri tollal vázolja az üvegfestészet, agyagművesség, elefántcsontfaragás, zománc, aranyművesség stb. fejlődését (190—537.). Az olasz renaissance bűbájos világát Swarzenski, az északi népeket Wilh. Behncke vázolja (537—656.).

Ha már így az első kötet sok érdekes meglepetést szerzett az olvasónak, a második vaskosabb annál izgatóbbnak ígérkezik, mert olyan kort tár szemünk elé, amelynek iparművészetét a legújabb időkig alig méltányolták, sőt lenézték, lebecsülték. Aki tisztában van Ausztriának ezen korabeli műkincseinek képével, csak örömmel láthatja, hogy a szerkesztő e munkát oly kezébe tette le, mint aminők az osztrák M. Dreger, aki a barok és rokokó (1—225.) és Jos. Folnesics, aki Louis XVI és az empire (226—407.) kor érdekes világában végeznek rendkívül magas színvonalú értékelést. Végül ami bennünket különösen érdekel, a modern iparművészeti törekvésekben hoz világgosságot, rendet, tájékoztatást, kiválasztást a szerkesztő maga, Lehnert (408—624.). Ez a fejezet külön magában is megérdemelné, hogy esetleg magyarra fordíttassék. A teljesség kedvéért, mintegy függelékül, két kiváló orientalista, Wilh. Braun és Otto Kümmel az izlam és Kelet iparművészetéről számolnak be alaposan és érdekesen (624—791.). Az egész feldolgozott anyag gazdag és rendszeres voltát mutatja a 73 oldalra terjedő tartalomjegyzék és tájékoztató.

Ilyen alapos és nagyterjedelmű műnek részleteire kiterjeszkednünk aligha lehet, sőt tekintve külföldi voltát, céltalan. Lehetnek egyes részletek és állítások, állásfoglalások és irányok, amelyeket nem teszünk magunkévá egész terjedelmükben. Ez egyéni dolog. De lehetetlen nem örvendetnünk e kiváló munka megjelenésén és nem kívánnunk, hogy minél több olvasója akadjon nálunk is. Különben, aki nemcsak dilettánskodva foglalkozik az iparművészetrel, e munkát aligha fogja nélkülözhetni munkásságában. Annyi bizonyos, hogy néhány tucat munka elolvasását fogja feleslegessé tenni. Fényes, szinte ragyogó kiállítása pedig még soká eseményszámba fog menni. FIEBER HENRIK.

DEUTSCHLANDS RAUMKUNST U. KUNSTGEWERBE AUF DER BRÜSSELER AUSSTELLUNG. Julius Hoffmann, Stuttgart. Az európai

sajtó osztatlan elismeréssel emlékezik meg a brüsszeli kiállítás német csoportjáról. A többi nemzetek, élükön a franciákkal, kénytelenek elismerni, hogy az iparművészet terén a vezetős szerep ma a németeké. Ez a siker birta rá a német csoport kormánybiztosát, hogy a fenti, bőven illusztrált és Breuer Róbert kísérő szövegével ellátott munkában a brüsszeli kiállításon szerepelt német iparművészeti tárgyaknak javát mutassa be. Ez a mű ilyen formájában illusztrálja azt a sikert, melyet a német iparművészet a „Deutscher Werkbund“ fáradhatatlan munkájának köszönhet.

DR. J. V. PFLUGK-HARTTUNG: DEUTSCHE BUCHRAHMEN; FRITZ LEHMANN VERL. STUTTGART. Ára 12 korona. A szerző ebben a munkában azokat a nyomdai díszeket gyűjtötte össze, melyek a német renaissance kezdetét — a német művészetnek mintegy felszabadulását a gótika alól — jellemzik. Nagybőrből ismeretlen, eddig közkézen nem forgó fametszeteket találunk a munkában, melyet haszonnal forgathat mindenki, akinek valamelyes dolga akad a művészetnek ezen ágával. A szerző bevezetőül megírja a laikus számára a könyvdíszítésnek keletkezését és rövid történetét Németországban. A gyűjtemény legszebb darabjai azok, melyek a korai renaissance változatos és különböző technikákban készült munkáit mutatják be. Ezekhez sorakoznak a nagy mestereknek: Dürer, Holbein, Cranach és másoknak művei, amelyek a gondos nyomásban szinte az eredetieknek szépségét közelítik meg.

GYÁRFÁS TIHAMÉR: RÉGI BRASSAI ÖTVÖSMŰVEK. Különlenyomat az Arch. Ért. 1909/10. évfolyamából. A brassai ötvösművészetnek számos terméke szerepelt már kiállításokon, s a szaklapok már nem egy ismertetést közöltek egyik-másik darabjáról, melyet a kutatás vagy a véletlen felszínre vetett. Olyan összefoglaló munkánk azonban, mely az összes műveket egybegyűjtené és részletesen ismertetné, eddig nem volt. Ezt a hiányt pótolja a szerzőnek munkája, mely bő illusztratív anyagával és áttekinthető csoportosításban világos képet nyújt a brassai ötvösművészeiről. A tudományos értékű munkából nemcsak a szaktudós, hanem a gyűjtő, művész és laikus is sokat tanulhat s ezért melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

DAS BREVIARIUM GRIMANI IN BER BIBLIOTHEK VON SANMARCO IN VENEDIG. Vollständige photographische Reproduktion herausgegeben durch Scato de Vries und S. Morpurgo, Leipzig, K. W. Hiersemann. Ára 2592 kor.

Most jelent meg a velencei San Marco könyvtárban őrzött Breviarium Grimani reprodukciójának utolsó, tizenkettedik kötete. A fényesen kiállított képes kézirat a XV. századból való s csodaszép miniatűr-festményeinek alig akad párja.

A mű állítólag a IV. Sixtus pápa rendeletére készült s azon kor nevezetesebb mesterei évek hosszú során át dolgoztak a breviáriumon. IV. Sixtus halála után az örökösök megtagadták a munka árának kifizetését s így került a kézirat 1589-ben Antonio Sicitiano kereskedő birtokába, ki azt Grimani bíborosnak adta el 500 drb aranyért. Grimani 1423-ban azon kikötéssel

hagyta a remekművet unokaöccsére, Mariano Grimana-nira, hogy az halála után a velencei köztársaság tulajdonába menjen át. Kezdetben a szt. Márk kincstárban elzárva őrizték s így csak kevesen tudtak létezéséről. A XVIII. század vége felé, mikor a San Marco könyvtárba került, ismerték fel nagy becsét s arra való tekintettel, hogy a terjedelmes, 831 legfinomabb pergament lapból álló, művet megkímélik a rongálástól, csak keveseknek s ritkán engedték meg annak megtekintését, tanulmányozását.

A breviárium gazdagon van miniatűrökkel díszítve. Sok esetben egész oldalt foglalnak el a festmények. A kézirat minden oldala lapszéli díszítésekkel van ellátva, melyek virágokkal, lepkékkel, kagylókkal, madarakkal, drágakövekkel vannak tarkítva. Azonfelül találunk bennük ötvös- és kerámiai tárgyakat élénken színezve, a természet és az emberi élet számos jelenetét, tájképeket és szimbolikus ábrázolásokat.

Sok megfigyelni valót találunk a breviárium naptárlapjain. A hónapok hagyományos ábrázolása helyett változatos jelenetekkel találkozunk. Amit előbb csak jelvényesen jeleztek a lapszéli díszben, az itt mint önálló kép lép föl a miniatűrökben: napsütötte rétek, a csendes falu az est óráiban híven, jellegzetesen van feltüntetve. A hónapok közül a februárnak az ábrázolása költ le figyelmünket, mely derült kristálytisza hóhangulatával egy modern festmény módjára hat.

A miniatűrökben világosan és szabatosan látjuk az azon kort mozgató eszméket, melyek az irodalomban csakhamar visszhangra találtak. Nagy becsük egyebek között abban áll, hogy a tudománynak kiapadhatatlan forrását képezik s sok eddig homályos kérdést megvilágítanak.

Hogy kik voltak a mű mesterei, ez a kérdés még nincs tisztázva s maga a kézirat sincs kellőképpen méltatva s áttanulmányozva. Egyideig németalföldi mestereket, Jan Memling-et, Gerart von den Meire-t, Levien von Antwerpen-t, Gerart van Gent-et tartották a mű készítőinek, de ezen állításoknak egyes műtörténészek ellene mondanak s így a kérdés tisztázása újabb tanulmányozásokat követel.

A fotografálás terén elért technikai haladás óta általánosan nyilvánult az az óhaj, hogy ez a műretek természetű visszaadás által a műtörténészeknek, jelenen a könyvdíszítéssel foglalkozóknak hozzáférhetővé tétessék. Ezt az óhajt teljesítette az olasz kormány támogatása mellett a leideni egyetemi könyvtár igazgatója, Scato de Vries és a San Marco könyvtár igazgatója, dr. S. Morpurgo, mikor a breviárium természetű reprodukciójára vállalkoztak s azt a legnagyobb mértékben végre is hajtották. A mű 12 kötetből áll s 300 színes táblát és 1268 fénynyomatú táblát foglal magában, melyek mindegyike a fotomechanika csodálatos fejlettségéről tesz bizonyosságot.

Akik a késői-gót miniatűrfestéssel foglalkoznak, sok és becses anyagot, megfigyelni, tanulni valót fognak a műben találni. A művelődéstörténészekre nézve valóságos kincsébánya az az anyag, mely a breviárium-ban foglaltatik. Az építészek, szobrászok, festők, üveg-festők, díszítők, grafikusok inspirációt, motivumokat meríthetnek a műből.

A mű magyarázatát kísérő szöveg, mely a kézirat történetét és méltatását foglalja magában két 183 és 136 lapból álló füzetben jelent meg német, francia és olasz nyelven.

Sz. L.

■ ■

■ ■

A tisztelt Olvasókhöz!

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úr a Magyar Iparművészetnek, Fittler Kamill halálával megüresedett, szerkesztői tisztségére engem méltóztatott kinevezni.

Mint e folyóiratnak megalapítása óta volt főmunkatársa és szerkesztő-helyettese, immár évek hosszú során át igyekszem szolgálni a lapnak és vele a magyar iparművészetnek ügyét.

Amidőn a szerkesztés elvállalásával most elhunyt barátomnak és mesteremnek, Fittler Kamillnak, nyomdokaiba lépek, teszem ezt a fogadalommal, hogy a Magyar Iparművészet ezentúl is, úgy mint eddig, elfogulatlan bírálója és krónikása lesz iparművészeti törekvéseinknek, továbbá hogy írásaiban, valamint képeinek megválogatásában mindig csak a magyar iparművészetnek és a magyar kultúrának igaz érdeke fogja irányítani.

Remélem, hogy e törekvésében a lap számíthat a magyar iparművészet minden barátjának hathatós támogatására. Elsősorban a tervező művészek, művészi iparosaink és szakírók közreműködését kérem azzal, hogy átengedjék át a Magyar Iparművészetnek közlésre tervezeteiket, alkotásaiknak fényképeit és iparművészeti vonatkozású cikkeiket. De hálával fogadom a nagyközönségnek érdeklődését és segítségét is oly értelemben, hogy közölje a szerkesztőséggel a lapra vonatkozó észrevételeit, kívánságait, tanácsait. Ezzel módot ad a szerkesztőségnek, hogy a lapot az olvasók igényeinek megfelelően fejlessze.

Budapest, 1910. augusztus havában.

GYÖRGYI KÁLMÁN.